

זבחים מג ADDENDUM

משה שווערד

א. שערים מצויינים בהלכה

משנה ואלו דברים שאין חייבים עליהם משום פיגול. מפרש בנתה"ק בשם הגרי"ז, דמבואר ברמב"ן (סה"מ מצוה ד) שיש עוד לאו בפיגול והוא בכלל "לא תזבח לה' א' שור ושה... כל דבר רע", והוא השוחט ע"מ לאכול ולזרוק חוץ למקומו שזה דבור רע אצל התורה, מאחר שכבר מנענו מאכול הקרבן חוץ לזמנו או חוץ למקומו ע"כ, והדין נותן דלוקין עליו, וא"כ הא דתנן אין חייבין עליהן משום פיגול היינו כדפרש"י אין חייבין עליהן כרת, אבל מלקות מיהא איכא, כמו כל פסוה"מ, וכן בראש המזבח מדייק מלשון רש"י דמשמע שיש עכ"פ לאו באכילה, ועי"ש לקמן מג. ד"ה בגמ', וכדאיתא בגמ' (פסחים כד.), וכן מפורש ברמב"ם (פסוה"מ פ"ח ה"ג), ועי"ש במשל"מ (ה"ז) שכתב כן בדעת

ב. שערים מצויינים בהלכה

והקטורת ומנחת כהנים. מדקדק בקרן אורה, בקטורת ומנחת כהן היאך שיך בהם פיגול, דהא אין פיגול אלא בד' עבודות [קמיצה ומתן כלי וחילוך והקטרה] כיון דכולן כליל ואין בהם שירים אכילת אדם, ולא שיך מחשבה ע"מ לאכול שירים למחר, וגם קמיצה אין כאן, ולר"ש דאמר הולכה לאו עבודה היא לא מצינו פיגול כלל, וכתב דכאן תנן תרי גרוני שאין להם פיגול, א) המתיר אחרים כגון הקומץ והלבונה והדם, וקמ"ל אע"ג דבשר ואימורים יש בהם משום פיגול, מ"מ במתירין עצמן אין לאו וכת דפיגול אלא לאו דפסוה"מ, ב) שאין להם מתיר כלל, כגון קטורת ומנחת כהנים, והיה נראה דכשרים לגמרי אפי' חישב בהם, כיון דלית בהו לאו וכת דפיגול, ולמה יפסלו, וכ"כ התוס' לעיל (כג: ד"ה הא אינו) דליכא פסול במנחת כהנים.

התוס' שם חולקים וס"ל דאפי' פסול ליכא באוכל מהמתיר, והקשה הקר"א דזה ודאי במתיר עצמו לוקה משום פסולי המוקדשין בין בחוץ לזמנו בין בחוץ למקומו, כיון דמנחה עצמה נתפגלה ממילא נפסל הקומץ ג"כ, ואין אנו צריכין בזה לק"ר משלא לשמו, אבל במנחת נסכים דאין לה מתירין כלל גם להרמב"ם ליכא פסול, ונשאר בצ"ע ומה אם נפסל במחשבה שלא לשמו כגון מנחת חוטא וקנאות או חטאת הנשרפות, דאם אכל מן הקומץ או מבשר החטאת דלוקה יודו התוס' דלוקה משום פסוה"מ וכו' ע"ש. ועי' בתוה"ק (סי' יג-ב).

והביא שם מדברי המשל"מ (פסוה"מ פי"ח ה"ז ד"ה דע) דלהרמב"ם אם אכל מן המתיר עצמו פסול הוא ולוקה עליו אפי' בחוץ למקומו, אבל

ג. תוספות מסכת זבחים דף מג עמוד א ד"ה הקומץ

ותימה הוא אם לא יתחייב בשירי הדם משום פיגול הא יש להם מתירין שהמתנות מתירות לשפיכות שיריים למזבח כמו שמתירות את האימורים ושמא כמו מתחילה כל טיפה וטיפה ראויה לזריקה חשיב כוליה דם מתיר ונראה לפרש דהיינו טעמא דקומץ וכולהו דאי הוי בני חיובא הוי דינן משקדש בכלי וקידוש כלי היינו ההרצאה ידיה כיון דאינהו גופייהו מתיר אחד כדאמר לעיל (דף לד.) גבי טומאה יש לו מתירין משיקרבו מתירין אין לו מתירין משיקדש בכלי.

• איזהו מקומן מסכת זבחים דף מב עמוד ב

ושמא וכו' כל טיפה וטיפה ראויה לזריקה - פ"ל דאף דהווי ניתרין מ"מ כל טיפה חשיבא נמי מתיר דליכא ביה פיגול - ח"י הגרי"ז. ועי' בשטמ"ק שהקשה מאי שנא מקומץ דמנחה, וע"ע בביאור תירוצ' תוס' בקה"ל מנחות סוף סי' יא, ובמעילה סי' ג'. ונראה לפרש וכו' וקידוש כלי היינו ההרצאה ידיה - כתירוצ' הזה כתבו גם התוס' בכריתות דף יד. ד"ה פקע, והשטמ"ק במנחות דף יד. אות כב', וביאורו דדוקא כלפי להתיר אחרים הוי הקרבנות הרצאה אבל כלפי התרת עצמן הרצאתן היא כשקידש בכלי - משל"מ פסוה"מ ק יח. ז. (ליקוטים ריש ע"ב), וע"ע צ"ק.

=====

ד. שערים מצויינים בהלכה

א"ר זירא שמשלה בהן האור. כ"פ הרמב"ם (פסוה"מ פי"ח הכ"א) וכתב דדוקא כשמשלה האור ברובן, וזה לשיטתו גבי מנחות מעה"ק פי"ב הי"ג, עי' בחזון יחזקאל קרבנות פ"ט ה"ד. ובמשל"מ (שם פ"ג ה"י) מצדד דדוקא לענין פקיעת האיסור ס"ל להרמב"ם דבעינן שימשול האור ברובן, אבל לענין דכל הפסולין שעלו למזבח ומשלה בהן האור אפי' ירדו יעלו, אפי' משלה האור במקצת ג"כ הדין דיעלו, דנעשה לחמו של מזבח. ועי' מש"כ בזבח תודה. וע"ע בדברינו לעיל (ד"ה אבר).

• דף על הדף מסכת זבחים דף מג עמוד א

באור"ח הק' (ר"פ צו) כתב לבאר הפסוק זאת תורת העולה היא העולה - על מוקדה, שישנו כאן שני דברים, הראשון הוא "זאת תורת העולה", לרבות פסולין שכיון שעלו לא ירדו, ועל זה ממשיך ואומר "היא העולה", שדוקא אם עלו לא ירדו, אבל אם אח"כ ירדו - לא יעלו.

אבל ישנו גם "על המוקדה" - שמשלה בהן האור, שבזה אף אם ירדו יעלו.

ה. שערים מצויינים בהלכה

ואם איתא הרי טומאה פורחת ממנו ע"י האור.
ע"י במשל"מ (כלים פכ"ג ה"ט) שנסתפק
באוכל טמא שנפחת ונתמעט משיעור ביצה,
אם פקע טומאתו ממנו מה"ת, ובשו"ת
מהרש"ם (ח"ז סי' קמג) הוכיח מהגמ' כאן דלא
פקע טומאתו, דאם איתא דהטומאה פקע, הרי
כשיוחלק הבשר לפחות פחות מכביצה טומאתו
פורחת, וע"כ שאין הטומאה פורחת
מדאורייתא. וכן בשו"ת בית יצחק (או"ח סי'
לא-ג) הביא ראייה זו, ושוב כתב עפ"ש"כ
בשעה"מ (ברכות פ"ו) דבקדשים מקבל טומאה
פחות מכביצה משום חיבת הקודש, א"כ אין
ראיה מכאן, דכש"כ דאין טומאה פורחת
בפחות מכביצה משום חיבת הקודש. אולם

ו. דף על הדף מסכת זבחים דף מג עמוד ב

בגמ': וטומאתו עליו, מי שטומאה פורחת ממנו, יצא בשר שאין טומאה פורחת ממנו, ואם איתא, הרי טומאה פורחת ממנו על ידי האור וכו'.

הגאון הצפנת פענח זצ"ל כותב (בהל' תרומות ע' 14): מה בין איסור לטומאה, האיסור מונח בעצם הדבר, לא כן הטומאה שהיא אינה בדבר אלא מרחפת עליו.

"איסור, עצם הדבר אסור באכילה וכו'. משא"כ טומאה רוחף על העצם".

וכן מבואר בגמ' כאן: הרי טומאה פורחת ממנו על ידי האור, מכאן שהטומאה היא מעל לדבר ואפשר שתהא פורחת ותסתלק. "הטומאה היא תואר ולא עצם, וכן פיגול ונותר שנפקע איסורן על ידי מזבח" ע"כ.

ז. דף על הדף מסכת זבחים דף מג עמוד ב

בגמ': 'וטומאתו עליו' מי שטומאה פורחת ממנו וכו' על ידי מקוה.
בספר שם משמואל (לשבת תשובה) כותב, שמכאן משמע כי הטומאה היא רק ענין חיצוני הנדבק בו, וכשטובל במקוה, הטומאה פורחת ממנו. שהמים הם פשוטים בלי שום גוון כלל, לכן טומאה שמקורה שינוי, דמיון ותמורה, כשמגיעים למים לא יכולה להתקיים ולמצוא לה שם מקום, ומסתלקת משם. וכמו שאמרו חז"ל בסנהדרין (דף ס"ז ע"ב) בדק ליה אמיא, בענין כישוף עכד"ק.

ח. דף על הדף מסכת זבחים דף מג עמוד ב

בגמ': הפיגול והנותר והטמא שהעלן ע"ג המזבח פקע איסור מהן כו' מרי דיכי וכי מזבח מקוה טהרה א"ר זירא שמשלה בהן האור.

בתפארת שלמה (פ' פנחס) כתב רמז בזה, הפגול והנותר והטמא, רמז על הנלווים להצדיקים ודבקים בהם אף על פי שיש להם איזה פסול, מ"מ כשהעלן ע"ג המזבח, כדאיתא בזה"ק שמזבח רמז על הצדיקים שמכפרים על בני ישראל, ויש להם עלי' ע"י זה.

ומקשה איך נעשה הדבר, וכי מקוה טהרה היא, ומשני שמשלה בהן האור, שאין הכי נמי הצדיק הוא מקוה טהרה שמטהר את בני ישראל ע"י בחינת "אור זרוע לצדיק", שמפיץ ומחדיר האור סביבתו להמתקרבם אליו ומתחממים באורו, ודבקים בו ובתורתו עכד"ק.

וחשבתי להוסיף, דמשום זה כתוב "שהעלן" וכן "פקע איסור מהן" בלשון נקיבה, לרמז, שהצדיק יכול להעלותן רק אם הם מקבלים מהצדיק, שהם מחזיקים עצמם בבחינת נקיבה - מקבל, ורק אז יכול הצדיק להעלות אותם ודו"ק. (וללוי אמר)